

CONCEPTUL DE *DOCUMENT* ÎN CRIMINALISTICA CONTEMPORANĂ

Gheorghe GOLUBENCO,
 doctor în drept, conferențiar universitar,
 Ion VACARU,
 doctorand

ABSTRACT

The paper exposes the evolution of the concepts concerning the notion of document and proposes a new concept of this scientific category so important for the modern forensics in our country. The authors underline the idea of shifting from the traditional interpretation of the notion of “document” just as a “written act” to a larger context as a material carrier on which, through diverse means of communication of information, are fixed important data that contribute to the discovery and investigation of crimes.

REZUMAT

În lucrare se expune evoluția viziunilor asupra noțiunii de *document* și se propune un nou concept al acestei categorii științifice pentru criminalistica modernă din spațiul vorbitorilor de limbă română. Autorii argumentează ideea trecerii de la interpretarea criminalistică tradițională a noțiunii de *document*, doar ca “act scris” la un context mai larg – ca purtător material pe care, prin intermediul diverselor mijloace de comunicare a informației, special sînt fixate date importante pentru descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

În aspect etimologic, cuvîntul *document* provine de la latinescul „documentum”, ceea ce în Roma Antică însemna „tot ce poate servi ca mărturie, lecție, exemplu”. Această noțiune, dar și derivatele ei – „documentație”, „documentare” – au intrat de mult timp în uzul anchetatorilor, lucrătorilor operativi, procurorilor, experților, judecătorilor, precum și tuturor acelor care zi de zi luptă cu criminalitatea și înfăptuiește justiția. Cu documentele se operează, se discută, acestea se ridică, se examinează, se trimit la expertiză. Cu ajutorul lor se cercetează infracțiuni, se demască persoanele vinovate în săvârșirea lor. Acest termen se folosește în textele actelor normative, este pe larg utilizat și de savanții-juriști, de experții-criminaliști. Acest lucru este firesc, deoarece urmărirea penală reprezintă, în fond, un proces de

depistare, apreciere și utilizare a unor documente, dar și alcătuirea altor documente semnificative din punct de vedere juridic.

Fiind o noțiune extrem de importantă și pe larg răspîndită, ea totuși este insuficient elaborată în teoria criminalisticii din spațiul vorbitorilor de limbă română. De aici și diversitatea de opinii în sursele criminalistice, penale și procesual-penale asupra conținutului acestui termen.

În dreptul penal al Republicii Moldova, după cum menționează cercetătorul A. Reșetnicov, documentul este privit ca obiect material, produs sau mijloc de săvârșire a infracțiunii [1, p. 36-39]. Ca obiect material, documentul figurează în mai multe articole din CP al R. Moldova: art. 218; 243; 244; 252; 253; 310; 312; 361; 362¹. În calitate de produs al infracțiunii, documentele se amintesc în urmă-

toarele articole ale acestui act normative: art. 182; 245; 245²; 250; 261; 276; 310, iar ca mijloc de săvîrșire a infracțiunii, documentul se regăsește în art. 190; 207; 238; 241; 248 ale legii penale a R. Moldova.

În aspect procesual-penal (avînd în vedere noul Cod de procedură penală al României [2], dar și CPP al R. Moldova în vigoare [3]), nu există o determinare clară a noțiunii de document și nici o listă exhaustivă a documentelor ce poartă însemnătate procesuală, dar în aceste acte se acordă atenție formei documentelor redactate cu ocazia efectuării acțiunilor procesuale. Aici se expun modalitățile de fixare a informației în documente care le admit și pe acelea ce ipotetic pot apărea în rezultatul dezvoltării progresului tehnico-științific.

Spre exemplu, art. 97 din CPP

al României statuează în alin (1) că constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal. Alin (2) stabilește că proba se obține în procesul penal prin următoarele mijloace: a) declarațiile suspectului sau ale inculpatului; b) declarațiile persoanei vătămate; c) declarațiile părții civile sau ale părții responsabile civilmente; d) declarațiile martorilor; e) înscrisuri, rapoarte de expertiză, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă; f) orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege (*sublinierea ne aparține – aut.*).

Aceeași idee este fixată și în alin (1) din art. 157 CPP al R.Moldova: „Constituie mijloc material de probă documentele în orice formă (scrisă, audio, video, electronică etc.), care provin de la persoane oficiale fizice sau juridice dacă în ele sînt expuse ori adevărate circumstanțe care au importanță pentru cauză” (*sublinierea ne aparține – aut.*).

În aspect procesual-penal, documentele se subdivizează în: 1) documente-corpuri delictive (art. 157 CPP RM); 2) procese-verbale ale acțiunilor de urmărire penală și judiciară (art. 163 CPP RM); 3) înregistrările audio sau video, fotografiile și alte forme de purtători de informație (art. 164 CPP RM).

La prima grupă legiuitorul din R. Moldova atribuie documentele care au servit la săvârșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectul acestor acțiuni, precum și documentele care pot servi ca mijloace pentru descoperirea infracțiunii, constatarea circumstanțelor, identificarea persoanelor vinovate sau pentru respingerea învinuirii ori atenuarea răspunderii penale.

Cît privește a doua grupă, se au în vedere procesele-verbale întocmite conform prevederilor legii procesual-penale, în cazul în care ele confirmă circumstanțele constatate în cadrul efectuării acțiunilor procesuale, precum cercetarea la fața locului, percheziția corporală, percheziția domiciliului, în procesul ridicării obiectelor, documentelor sau corespondenței, luării de probe pentru expertiză, declarației orale despre o infracțiune, prezentării pentru recunoaștere, exhumării cadavrului, verificării declarațiilor la fața locului, reconstituirii faptei, interceptării convorbirilor telefonice și a altor convorbiri, și al altor procedee probatorii.

Înregistrările audio sau video, fotografiile, mijloacele de control tehnic, electronic, magnetic, optic și alți purtători de informație tehnico-electronică, dobîndite în condițiile legii procesual-penale, constituie mijloace de probă, dacă ele conțin date sau indici temeinici privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și dacă conținutul

lor contribuie la aflarea adevărului în cauza respectivă.

Deci, pentru ca documentul să fie tratat în aspect procesual-penal, acesta trebuie să răspundă anumitor criterii, și anume: prezența în ele a unor date importante pentru stabilirea împrejurărilor cauzei; vinovăția persoanei făptuitorului în săvârșirea infracțiunii; circumstanțe ce caracterizează persoana învinuitului; caracterul și dimensiunile prejudiciului cauzat de infracțiune; împrejurările ce atenuază sau agravează pedeapsa; împrejurările ce duc la liberarea de răspunderea penală și pedeapsă; împrejurările ce înlesnesc săvârșirea infracțiunii; prezența în documente a datelor ce reflectă mersul și rezultatele acțiunilor efectuate în cadrul investigațiilor și a dezbaterilor de judecată.

La determinarea importanței și volumului noțiunii *document* în aspect criminalistic este necesar a lua în calcul legătura iminentă a criminalisticii cu științele ciclului juridico-penal: dreptul penal, dreptul procesual-penal, teoria activității operative de investigații. Este cunoscut faptul că știința criminalistică contribuie la îmbogățirea și perfecționarea legislației penale și procesual-penale. Profesorul R.S. Belkin în lucrările sale atenționa asupra acestei legături, care evidențiază următoarele genuri de documente: „**1.** Documente – mijloace de comitere a infracțiunii: facturi, conturi false, foi de boală ș.a. **2.** Documente – mijloace de acoperire a infracțiunii: bile-

te executate chipurile din numele sinuciașului ș.a. 3. Documente – mijloace ce contribuie la descoperirea infracțiunii și stabilirea circumstanțelor importante pentru cauză” [4, p. 283].

Inițial în criminalistică documentul era privit doar ca act scris [5, p.15-17], însă odată cu dezvoltarea tehnicii criminalistice, a metodelor și procedurilor de colectare a probelor, o largă aplicare a obținut fixarea urmelor infracțiunii cu ajutorul fotografiei, de aceea propunerea unor savanți-criminaliști de a include în lista surselor de probă fotodocumentele și alte genuri de „copii materializate” a fost acceptată [6].

Pentru confirmarea poziției că documentul prezintă totdeauna un act scris, se aduceau și argumente, precum că numai forma scrisă a documentului este capabilă să asigure însușirea corectă a ideilor de către cei cărora le este destinat documentul [7, p.57]. Cunoscutul criminalist ucrainean S.I. Tihenko considera că prin “document trebuie de înțeles actul scris care certifică fapte ce au însemnătate juridică” [8, p. 138]. La fel definea documentul și savantul rus A.N. Vasiliev, însă puțin mai desfășurat, notînd: “Obiecte ale examinării criminalistice pot fi documentele destinate pentru evidența bunurilor materiale (facturi, chitanțe, borderouri, recipise etc.), legitimații (pașapoarte, buletine, permise etc.) și a diferitelor fapte, precum și corespondența privată ș.a. O particularitate a documen-

tului ca sursă de probă este faptul că informația conținută în el este redată prin semne: litere scrise de mîna sau tipografice, cifre, simboluri. Dacă informația din document este exprimată nu numai prin semen, dar și prin alți indici materiali, spre exemplu, indici de corodare, ștergere etc., documentul prezintă simultan și corp delict în cauză (...)” [9, p. 179].

Autorii manualului de criminalistică, editat la Moscova în 1950, menționau că “în criminalistică noțiunea «document» reflectă doar actele scrise; întîi de toate – manuscrisele, mai apoi – acele tipărite la mașina de scris, alcătuite cu ajutorul aparatelor de multiplicare și prin metoda tipografică” [10, p.174].

La fel este tratată noțiunea în cauză și de savanții-criminaliști din România epocii respective (E. Stancu, C. Suci, C. Dumirescu ș.a.). Profesorul E. Stancu scria la acea vreme: “În înțeles criminalistic la înscrisuri (acte scrise, documente) trebuie să avem în vedere atît “înscrisul” în calitatea sa ca mijloc de probă, cît și ca obiect material al infracțiunii de fals. De asemenea este necesar să considerăm ca înscrisuri și textele scrise la mașină, biletele de bancă, timbrele și alte valori, instrumentele de autentificare (sigilii, ștampile), desenele, schițele, în general majoritatea obiectelor materiale ale infracțiunilor de fals” [11, p. 278].

Acest concept era împărtășit și de alți savanți, fie în încercarea

de a elabora o definiție universală a documentului, fie abordînd problema mai îngust, în aspect ramural.

În epoca sovietică, doar unii dintre savanții-criminaliști încercau să trateze noțiunea de document de pe poziții mai largi. Spre exemplu, V.D. Arseniev nota că documentul în general este „un obiect al lumii materiale în care este fixat un anumit fapt” [12, p. 140-142].

Considerăm mult mai larg și mai exact conceptul elaborat în acea perioadă de către cercetătorul rus G.G. Vorobiov, conform căruia document este orice purtător material de informație fixată în orice limbă (inclusiv formalizată) și prin orice modalitate [13].

Alți autori subliniau necesitatea lărgirii legislative a listei surselor de probă, indicînd fotodocumentele și alte genuri de documente [14, p. 49].

În perioada imediat postsovietică, tendința atribuirii la documente doar a actelor scrise a rămas dominantă. Această tendință s-a diminuat abia în ultimii ani, însă în spațiul vorbitorilor de limbă română „sindromul documentului scris” mai persistă în lucrările științifice de specialitate și în manualele de criminalistică.

Spre exemplu, prof. I. Mircea notează că “sub denumirea de act scris sau document în criminalistică se înțelege orice scris tipărit, dactilografiat, manuscris, schiță, desen, prin care se atestă starea civilă, identitatea personală, pre-

gătirea școlară ori profesională, încheierea de diferite contracte, felurite declarații, precum și biletele de călătorie, de bancă, timbrele etc.” [15, p. 232].

Reputatul prof. E. Stancu, analizând noțiunea de document în domeniul dreptului civil, consideră că aceasta este prea largă, întrucât „chiar peliculele fotografice și benzile de magnetofon sînt socotite ca făcând parte din categoria îscrisurilor (...) În dreptul penal, inclusiv cel procedural – continuă autorul – termenul de „înscriș (...) trebuie interpretat într-un sens riguros științific, potrivit înțelesului dat de prevederile legislației penale în vigoare. Cu alte cuvinte, „înscrișul” nu reprezintă orice mod de materializare, de exprimare a gândirii și voinței într-un obiect material, ci numai în exprimarea prin scris, acesta reprezentînd exprimarea prin semne grafice a sunetelor și cuvintelor” [16, p.259-260].

În fine, este semnificativă în acest sens și opinia conf. univ. din Republica Moldova S. Doraș, care subliniază la fel că „în criminalistică, categoria de document se aplică asupra diverselor acte ce reprezintă date probante exprimate prin scriere. Într-un suport material (hîrtie, carton, pînză, lemn etc.), fotografiile, filmul, videofonogramele, date fiind deosebirile pe care le prezintă prin natura lor, nu se referă la noțiunea în cauză” [17, p. 230-231].

În opinia noastră, o astfel de abordare a documentului doar ca

act scris îngustează semnificativ cercul obiectelor folosite pentru fixarea informației. Actualmente evenimentele și faptele pot fi fixate nu numai prin intermediul scrisului, dar și prin alte mijloace de transmitere a informației (electronic, înregistrări magnetice, foto/videoînregistrări etc.), care odată cu dezvoltarea științei și tehnicii se diversifică continuu.

Abordarea tradițională a documentului doar ca act scris este determinată în mare măsură de faptul că într-un șir de acte normative documentele se percep doar ca acte scrise; totodată, există multe acte legislative apărute recent, inclusiv din domeniul dreptului procesual-penal, care admit utilizarea documentelor și în altă formă (art. 157 CPP RM, art. 97 al Nouului CPP al României ș.a.). Dincolo de aceasta, în calitate de documente ca surse importante de probă pot figura și acelea ce nu au nici o legătură cu infracțiunea săvîrșită, însă prin prezența lor într-un anumit loc pot mărturisi despre fapte importante pentru cauză sau, chiar fiind nule din punct de vedere juridic, ele conțin informație utilă pentru elaborarea unor versiuni întemeiate, în scopul descoperirii și cercetării infracțiunii. Acest punct de vedere este exprimat mai exact în lucrările cunoscutului savant rus R. Belkin, care determină documentul ca „obiect material în care, cu ajutorul semnelor, simbolurilor și altor elemente, sînt fixate informații despre fapte. Există documente scrise, executate la mași-

na de scris, poligrafice, foto/chinodocumente și altele” [18, p. 62].

În confirmarea acestei opinii vine și conceptul elaborării structurii expunerii materialului privind documentologia criminalistică din manualele editate recent. Spre exemplu, manualul editat în 2005 de prof. E.P. Ișcenko și prof. V.A. Obrazțov. Capitolul 10 al acestui manual, intitulat „Documentologia criminalistică”, cuprinde 4 paragrafe: §1. „Considerații generale privind documentologia criminalistică”; §2. „Documentologia tehnico-criminalistică”; §3. „Cercetarea scrisului și a conținutului spiritual al textului”; §4. „Fonoscopia criminalistică” [19, p. 193].

În aceeași cheie este structurat materialul și în manualul editat în anul 2005 de către autorii Ișcenko E.P., Toporkov A.A. [20, p. 142].

În opinia noastră, aceste scheme de expunere a materialului documentologic sînt, în fond, corecte, însă nu și depline. Lista problematicii documentologiei ar putea fi adăugită cu expunerea chestiunilor legate de examinarea foto/videodocumentelor, care tradițional sînt abordate în alte compartimente ale criminalisticii.

Din cele relatate putem conchide că elaborarea noțiunii de *document* dictează necesitatea luării în calcul a cîtorva aspecte.

În primul rînd, se cere a lua în considerație anumite criterii care ar permite delimitarea strictă a documentelor de alți purtători materiali de informație ce funcționează în sfera judiciară. Analiza literatu-

rii de specialitate și a actelor normative arată că în calitate de astfel de criterii pot servi următoarele: documentul în toate cazurile este un produs al activității umane, o creație a cugetului, cunoștințelor și dibăciei autorului-executor; această activitate este orientată spre reflectarea (fixarea, întipărirea) unui oarecare fragment al lumii înconjurătoare (eveniment, persoană, acțiune etc.) ori a anumitor date despre ceva, mai frecvent a unor ansamluri de elemente; se realizează prin diferite modalități în baza aplicării, într-o măsură sau alta, a cunoștințelor de specialitate, deprinderilor, priceperilor, mijloacelor tehnice; fixarea obiectului reflectat se efectuează pe materiale special selectate sau confecționate [21, p. 155-156]; fixarea informației se realizează în scopul păstrării, analizei, transmiterii și utilizării în activitatea umană.

Numai ansamblul acestor criterii ne permite să delimităm documentul de alți purtători materiali de informație cu semnificație juridică. În legătură cu aceasta, trebuie de subliniat îndeosebi fixarea intenționată și cu scop bine determinat a informației, ceea ce deosebește documentul de alți purtători materiali de informație din sfera procesual-penală (urme de reproducere, urme-obiecte, urme-substanțe), care își fac apariția ca rezultat al legităților obiective și mai curînd contrar voinței subiectului activității criminale. Nu întîmplător cunoscutul savant criminalist V.I. Obrazțov a deter-

minat documentul ca „purtător material pe care special este fixată o informație cu semnificație juridico-penală” [10, p. 155]. Această definiție poartă caracter universal și totodată corespunde și unor prevederi legale.

Spre exemplu, definiția dată prin enumerare a noțiunii „documente purtătoare de informații” din alin. (2) art. 6 din Legea Republicii Moldova privind accesul la informație, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 11.05.2000: 1) oricare din următoarele (sau o parte din acestea): orice hîrtie sau alt material pe care există un înscris; o hartă, un plan, un desen, o fotografie; orice hîrtie sau alt material pe care sînt marcaje, figuri, simboluri sau perforări care au un sens pentru persoanele calificate să le interpreteze; orice document sau material din care pot fi reproduse sunete, imagini sau înscrisuri cu sau fără ajutorul unui alt articol sau mecanism; e) orice alt înregistrator de informație apărut ca rezultat al progresului tehnic; orice copie sau reproducere a purtătorilor de informații menționați la pct. 1); 2) orice parte a unei copii sau a reproducerii menționate la pct. 2).

În acest context, ținem să menționăm că, spre deosebire de legislația R. Moldova, legislația Federației Ruse conține definiția noțiunii de „document”. Astfel, conform Legii Federației Ruse privind informația, informatizarea și securitatea informației din 20.02.1995 nr. 24-F3 documentul

este determinat ca “informația cu rechizite necesare ce permit a o identifica pe un suport material” [22].

O abordare analogică o vedem și în textul Legii Federației Ruse cu privire la biblioteconomie, din 29.12.1994. Aici documentul reprezintă entitatea materială cu informația fixată pe ea sub formă de text, înregistrare audio sau imagine a cărei destinație este să fie transmisă în timp și spațiu, în scopul de a fi păstrată și utilizată de către public.

Într-o manieră apropiată, noțiunea de document este prezentată și în Legea Federației Ruse cu privire la exemplarul obligatoriu de documente din 29.12.1994 nr. 17-F3 [23]: suportul material cu informația fixată pe el sub formă de text, înregistrare audio (fonogramă), imagine, sau îmbinare a acestora, avînd destinația de a fi transmis în timp și spațiu, în scopul întrebunțării și păstrării publice.

Cu toate că aceste definiții au anumite limite privind forma prezentării informației și, desigur, nu pot fi considerate universale, ele permit a fi luate, de rînd cu celelalte analizate mai sus, ca bază de elaborare a definiției de document în criminalistică.

La elaborarea definiției este necesar a lua în considerație și diferența în abordarea acestei probleme în jurisprudență și în alte ramuri ale științei. Astfel, în sociologie document este “obiectul confecționat de om în mod special

pentru a transmite și a păstra informația” [24, p. 299].

Această abordare a documentului cuprinde și obiectele de cultură materială din viața cotidiană. În tehnica lucrărilor de secretariat, prin document se înțelege mijlocul de fixare în formă scrisă a informațiilor despre fapte, evenimente, fenomene ale realității obiective și în activitatea de cujetare a omului. În jurisprudență prin document se subînțelege forma de certificare a faptelor și evenimentelor în formă de act scris; în legislația procesuală termenul *document* este folosit în sensul unuia dintre genurile surselor de probă. Aici însă el poate fi folosit și ca corp delict în diverse situații: în cazul în care cu ajutorul lui a fost comisă o infracțiune; poartă asupra lui urmele infracțiunii; a fost obiectul atentatului criminal, făcându-se modificări materiale în document.

Toate aceste abordări creează bază metodologică pentru formularea noțiunii de document în criminalistică, în care totdeauna este privit într-un context mai larg decât cel al jurisprudenței. Acest lucru este evident când vorbim de informația orientativă în procesul de descoperire și cercetare a infracțiunilor. Cu toate că nu joacă rolul mijloacelor de probațiune, această informație este extrem de importantă pentru organizarea investigațiilor, elaborarea unor versiuni concludente, alegerea unei tactici

optime de efectuare a acțiunilor de urmărire penală. Informația în cauză trece în posesia organelor de urmărire penală prin diverse canale, inclusiv prin documente (de arhivă, informații mass-media, scrisori, rapoarte ale agenților de poliție sub acoperire, telefoograme etc.). Ca și alte documente, acestea pot fi obiectul examinărilor de constatare tehnico-științifică, a expertizelor judiciare. Se are în vedere nu numai documentele oficiale, dar și cele private, inclusiv fără anumite rechizite.

Din cele expuse reiese că interpretarea criminalistică a noțiunii *document* este mult mai largă, în comparație cu abordarea juridică a acestei categorii. În criminalistică document este orice purtător material de informație fixată special, inclusiv și aceea care, din punct de vedere juridic, prezintă nulitate (fragment de hîrtie cu notițe, videoînregistrare cu telefonul mobil, bilet de călătorie depistat în buzunarul bănuitului ș.a.). Este important că acest purtător conține informație valoroasă pentru buna soluționare a cauzei investigate.

În concluzie, avînd în vedere cele relatate, *documentul în aspect criminalistic poate fi determinat ca un purtător material pe care, prin intermediul diverselor mijloace de comunicare a informației, special sînt fixate date importante pentru descoperirea și cercetarea infracțiunilor.*

Referințe bibliografice

1. Reșetnicov A. *Falsificarea documentelor. Definierea noțiunii de document.* În: Revista Națională de drept, nr. 4. 2007, p. 36-39.
2. *CPP al României*, adoptat prin Legea nr. 135 din 1.07.2010. În: MO al României, nr. 486 din 15.07.2010.
3. *CPP al R. Moldova*, adoptat prin Legea R. Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al R. Moldova, nr.104-110/ 447 din 07.06.2003.
4. Аверьянова Т.В. и др. *Криминалистика. Учебник для вузов.* Под ред. Р.С. Белкина. Москва: НОРМА-ИНФРА, 1999.
5. Терзиев Н.В., Эйсман А.А. *Введение в криминалистическое исследование документов.* Москва, 1949.
6. Винберг А.И. *Доказательственное значение фотоснимков и специальных видов копий в советском уголовном процессе.* Москва, 1981.
7. Дорохов В.Я. *Понятие документа в советском праве.* В: Известия вузов. Правоведение. Москва, 1982, № 2.
8. Тихенко С.И. *Борьба с хищениями социалистической собственности, связанными с подлогом документов.* Москва, 1959.
9. Васильев А.Н. *Криминалистика.* Москва, 1971.
10. *Криминалистика. Часть 1.* Под ред. А.И. Винберга, С.П. Миричева. Москва. 1950.
11. Stancu E. *Criminalistica.* București, 1981.
12. Арсеньев В.Д. *Понятие документов и значение их как доказательств в советском уголовном процессе.* В: Труды ИГУ. Т. 13. Иркутск, 1955.
13. Воробьев Г.Г. *Документ: информационный анализ.* Москва, 1973.

14. Винберг А.И. *Доказательственное значение фотоснимков и специальных видов копий*. В: Советская криминалистика на службе следствия. Вып. 6. Москва, 1955.

15. Mircea I. *Criminalistica*. Iași, 1992.

16. Stancu E. *Tratat de Criminalistică*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București, 2002.

17. Doraș S. *Criminalistica*. Chișinău, 2011.

18. Белкин Р.С. *Криминалистическая энциклопедия*. Москва, 1997.

19. Ищенко Е.П., Образцов В.Я. *Криминалистика*. Москва, 2005.

20. Ищенко Е.П., Топорков А.А. *Криминалистика*. Учебник. Москва, 2005.

21. *Криминалистика*. Под ред. В.А. Образцова. Москва, 1997.

22. *Сборник Законов Российской Федерации*. 1995, № 8.

23. *Сборник Законов Российской Федерации*. 1995, № 1.

24. *Рабочая книга социолога*. Москва, 1977.

FUNDAMENTUL JURIDIC AL RĂSPUNDERII PRESUPUSULUI MANDANT PE TEMEIUL MANDATULUI APARENT

Viorel STEGĂRESCU,
doctor în drept;
Tudor PAȘCANEANU,
doctor în drept

RÉSUMÉ

Dans les systèmes de droit modernes la responsabilité du prétendu mandant sur le fondement du mandat apparent n'est pas engagée sur les mêmes raisons. Il est nécessaire d'étudier les mécanismes juridiques avancés par les théoriciens du droit et de retenir les motifs qui justifient l'application de la théorie du mandat apparent.

REZUMAT

În sistemele de drept moderne, răspunderea presupusului mandant pe temeiul mandatului aparent nu este angajată pe aceleași fundamente juridice. Este necesar să studiem mecanismele juridice propuse de teoreticienii dreptului și să reținem rațiunile care justifică aplicarea teoriei mandatului aparent.

În sistemul *common law* și în cel continental, răspunderea presupusului mandant este angajată pe temeiuri diferite.

A) *Soluția pe care o oferă dreptul american și cel britanic*

În doctrina americană se susține: „Instituția juridică a mandatului permite în mod obișnuit unui mandatar să angajeze mandantul său numai dacă mandatarul are putere să acționeze astfel. Puterea se prezintă sub două forme principale: puterea reală și puterea aparentă. Fiecare se întemeiază pe consimțământul manifestat al mandantului (...) Pentru puterea reală, acest consimțământ este comunicat mandatarului; pentru puterea aparentă, este comunicat terțului” [1]. Prin urmare, în sistemul *common*

law, răspunderea mandatului pe temeiul mandatului aparent are la origine existența unui contract [2], care se încheie între mandant și terț prin comportamentul manifestat de cel dintâi față de cel din urmă.

Potrivit acestui punct de vedere, mandatul aparent există atunci când presupusul mandant a prezentat terților o persoană ca fiind mandatarul său, deși nu a fost încheiat nici un contract de mandat, sau atunci când o persoană se prezintă în calitate de mandatar în lipsa împuternicirii, iar presupusul mandant având cunoștință de această reprezentare, permite ca ea să continue, fără să ia măsuri pentru a o împiedica. Ulterior, presupusul mandant, în cadrul